

Woeste Hoeve, pleisterplaats in een wild en byster land

'Woestehoef, gehucht op de Middel-Veluwe, provincie Gelderland, district Veluwe, 3 uur N.O. van Arnhem, en 2 1/2 uur Z. van Apeldoorn, ruim 1 1/2 uur van Beekbergen, waartoe het kerkelijk behoort, aan den straatweg van Apeldoorn naar Arnhem, met 6 huizen en 40 inwoners.' Aldus vermeldt het Aardrijkskundig Woordenboek der Nederlanden van *Van der Aa* van 1849.

De pleisterplaats maakte deel uit van dit gehucht, dat nu grotendeels is verdwenen. De pleisterplaats staat er nog, zij het in wat gewijzigde vorm, na verbouwingen in deze eeuw. Het functioneerde ook in deze eeuw onder de naam de Woeste Hoeve als hotel-café-restaurant, gelegen langs de tot voor kort zo drukke oude rijksweg van Arnhem naar Apeldoorn. Sedert twee jaar ligt deze weg er wat verlaten bij, na de opening van de nieuwe autoweg, iets verderop. Twee jaar lang heeft het complex leeggestaan, een willige

De commissie heeft contact gezocht met de eigenaar en bij hem erop aangedrongen een goede bestemming voor de gebouwen te zoeken. Wanneer het onverhoopt als café-restaurant niet meer rendabel te exploiteren zou zijn, zou een woonbestemming een goede oplossing kunnen bieden. Heemschut heeft vertrouwen in de goede intenties van zowel eigenaar als krakers en bemiddelt tussen beide partijen.

Boeiende historie

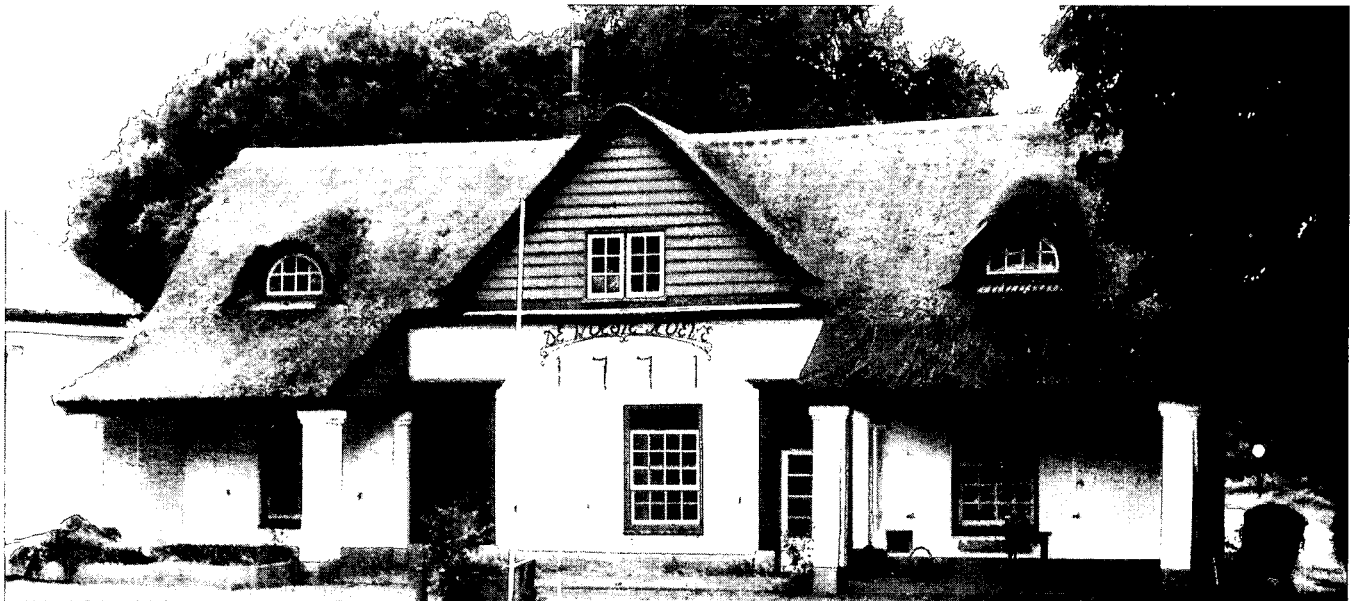
De historie van de Woeste Hoeve is

kon doordringen dan ongeveer honderd meter. Een moerasbos, waar men tot aan het middel kon wegzakken in de modderige bodem en waar de bomen enorme afmetingen hadden. *Van der Aa* beschrijft het en ook *Heldring* in zijn *'Wandelingen'*. Een wildernis van ongekende schoonheid. In 1869 werd het publiek verkocht te Arnhem en in 1871 sneuvelde de laatste boom.

Bij de Woeste Hoeve lag een vennetje, een zg. *flës*, waaruit het benodigde water werd verkregen. Het is nu drooggefallen en half verdwenen onder het talud van de nieuwe rijksweg. De Woeste Hoeve is ontstaan bij de kruising van de oude weg Arnhem-Apeldoorn en de *hessenweg*, die liep van *Barneveld* via *Otterlo* naar *Steenderen* aan de *IJssel*.

Koning-Stadhouder Willem III

Door zijn centrale ligging kende de Veluwe vroeger al vele wegen, waarover de handelsstromen zich verplaatsten. Ook *Hanzewegen* doorsneden de Veluwe. Zij gaven verbinding tussen de Hanzesteden, als *Arnhem*, *Doesburg*, *Zutphen* aan de ene zijde en *Elburg* en *Harderwijk*

'De Woeste Hoeve' (foto Abele Reitsma).

prooi voor dieven en vernielzuchtige lieden. In juni van dit jaar werd het complex gekraakt met de bedoeling verder verval te voorkomen. Sindsdien heeft de pers er belangstelling voor gekregen.

Ook de provinciale commissie Gelderland van de Bond Heemschut toonde, zij het al wat langer, interesse. Want het complex is, ook al is het door de lange leegstand wat gehavend, èn als monument èn door zijn lange historie, van grote waarde.

lang en interessant en geeft daarom aanleiding hierop nader in te gaan. Reeds in de late middeleeuwen stond er halverwege Arnhem en Apeldoorn op dezelfde plek een herberg, omgeven door een kleine enk met bouwhuizen, temidden van een woeste leegte. Woeste gronden, heidevelden en zandverstuivingen beheersten het landschap. Op enige afstand lag het vermaarde *Beekberger Woud*, waarschijnlijk het laatste moerasoerwoud van West-Europa. Het was een dicht, ruig oerwoud, waar 's zomers geen mens dieper in

aan de andere zijde. Daarnaast kende de Veluwe *Koningswegen*, de jachtwegen van de *Koning-Stadhouder Willem III*. De handelswegen raakten in onbruik in de vorige eeuw, doch zijn in heideterreinen soms nog duidelijk herkenbaar. De *hessenwegen* meden de dorpskommen, omdat de zware wagens schade aanrichtten aan de nog onverharde dorpswegen. Daarom lagen er pleisterplaatsen langs de *hessenwegen*, waar mens en dier konden worden verzorgd. En uiteraard ook de nodige tolhuizen! De *hessenkarren* waren

forse wagens, met een huif overdekt en bespannen met 3 tot 5 paarden. Beroemde personen hebben de pleisterplaats Woeste Hoeve aangedaan. Onder meer Koning-Stadhouder Willem III, op weg van Het Loo naar *Rosendael*, waar hij vaak verbleef bij zijn vriend *Jan van Arnhem*. In 1811 was het *keizer Napoleon*, op weg van Het Loo naar Arnhem, op inspectietocht in het gewest Holland, die de lunch gebruikte in de Woeste Hoeve.

Blijkens muurankers in de frontgevel zou de herberg uit 1771 dateren. De doorrijstal is waarschijnlijk van oudere datum. Op de bij dit artikel afgebeelde foto uit circa 1890 is deze stal duidelijk te zien. Daar werden de paarden gevoerd en gedrenkt, terwijl de reizigers in de herberg zich te goed deden aan spijs en drank. Aan de linkerzijde van de weg is ook een doorrijstal te zien, met daarachter een kapitale boerderij. Deze moest plaatsmaken voor de wegverbreding toen het verkeer drukker werd. Ook rechts op de foto zijn boerderijen te zien die eveneens verdwenen zijn. Rond 1900 was het dus nog het gehucht, waarover Van der Aa spreekt.

De kudde schapen op de weg laat zien, dat er toen nog nauwelijks van verkeer sprake was. Het landschap was nog vrij kaal. Thans is de hoeve omgeven door bospercelen en groepen van zware loofbomen die suggereren dat zij ouder zijn dan honderd

Achterzijde van 'De Woeste Hoeve'. (foto Abele Reitsma).

jaar. De herberg was in 1890 nog met pannen gedekt en had een eenvoudig zadeldak. Verbouwingen in het begin van deze eeuw hebben het uiterlijk totaal veranderd. De kap is gewijzigd en met riet gedekt. Mogelijk had de doorrijstal al wel een rieten kap. De aanbouw aan de achterzijde is nu ook veel groter dan op de foto. Het is te hopen dat spoedig een nieuwe toekomst voor de Woeste Hoeve is weggelegd, want het complex is het behouden waard. De ge-

meente Apeldoorn is van plan het op de gemeentelijke monumentenlijst te plaatsen. Restauratie op korte termijn is wenselijk. Hierbij zouden de lelijke raampjes in ruitvorm in de zijgevel van de doorrijstal weer dichtgemetseld kunnen worden. Voor het overige is de uiterlijke vorm acceptabel.

De heer G.J. de Maret Tak is lid van de provinciale commissie van Heemschut in Gelderland